

Семена Кузнеця (61166, Україна, м. Харків, пр. Леніна, 9-А, e-mail: lider.06@mail.ru).

Информация об авторе

Гонтарева Ирина Вячеславовна – докт. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємства і менеджмента Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (61166, Україна, г. Харків, пр. Леніна, 9-А, e-mail: lider.06@mail.ru).

Information about the author

I. Gontareva – Doctor of Science in Economics, Associate Professor of the Department of Economy of Enterprise and Management of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9-A Lenin Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine, e-mail: lider.06@mail.ru).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Орлов П. А.

Стаття надійшла до ред.
26.06.2014 р.

**СТІЙКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ**

УДК 330.342:658

Иванчук К. О.

Розкрито сутність поняття "стійкість" та особливості застосування визначеної категорії в економічних дослідженнях і практиці управління підприємствами. Наведено авторське визначення категорії "стійкість підприємства". Розглянуто основні наукові погляди з приводу змістової характеристики поняття "стійкий економічний розвиток" і запропоновано авторський підхід до визначення даного терміна. Встановлено існування діалектичного зв'язку між категоріями "стійкість" та "розвиток підприємства" й обґрунтовано доцільність управління розвитком з позицій забезпечення стійкості підприємства з метою підвищення його адаптивності до сучасних умов функціонування.

Ключові слова: розвиток, стійкість, стійкий економічний розвиток.

**УСТОЙЧИВОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЯ:
ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ**

УДК 330.342:658

Иванчук Е. А.

Раскрыты суть понятия "устойчивость" и особенности использования данной категории в экономических исследованиях и практике управления предприятиями. Приведено авторское определение категории "устойчивость предприятия". Рассмотрены основные научные подходы к определению понятия "устойчивое экономическое развитие" и предложен авторский подход к определению данного термина. Определено существование диалектической связи между категориями "устойчивость" и "развитие предприятия", обоснована целесообразность управления развитием предприятия с позиций обеспечения устойчивости предприятия с целью повышения адаптивности к современным условиям функционирования.

Ключевые слова: развитие, устойчивость, устойчивое экономическое развитие.

ENTERPRISE STEADY ECONOMIC DEVELOPMENT: THEORETICAL JUSTIFICATION

JEL Classification: O12; O29

K. Ivanchuk

The essence of the concept "sustainability" and the features of the category use in the economic research and practice of business management are revealed. The author's definition of the category "sustainability of an enterprise" is given. The main scientific approaches to the concept of steady economic development are considered and the author's approach to the definition of the term is suggested. The existence of a dialectical relation between the categories of sustainability and development of an enterprise is determined and the expediency of development management from the standpoint of ensuring the sustainability of an enterprise to enhance its adaptability to the current operating conditions is justified.

Keywords: development, sustainability, steady economic development.

Основною характеристикою сучасного підприємства має бути його спроможність динамічно змінюватися. Усе більшого значення набуває розробка та реалізація ефективної бізнес-моделі підприємства, яка передбачала б наявність гнучких стратегій, ковзних планів, альтернативних варіантів залучення ресурсів тощо. Однак, незважаючи на прагнення підприємств до динамічного розвитку, значну роль відіграє забезпечення стійкості підприємства в ринковому середовищі.

Широкого застосування в літературі набуло поняття стійкості, сутність та зміст якого уточнюється й конкретизується відповідно до сфери застосування. Зокрема, визначена категорія досліджувалася такими науковцями, як Мельник Л. Г., Козловський С. В., Макуха Л. С., Боголепов П. О., Климонтович Ю. М., Фоміна М. В., Іванов В. Л., Кучерявий А. В., Зеткіна О. В., Мохонько Г. О. Визначення та характеристика поняття "стійкий розвиток" знайшли відображення в роботах таких вчених-економістів, як Погорелов Ю. С., Міщенко С. П., Деркач М. І., Черних А. В., Гросул В. А., Мамаєва Г. С., Єремейчик Р. А., Рахнянська О. П., Колотій В. О.

Ураховуючи логічний антагонізм понять "стійкість" та "розвиток", можна припустити, що все ж таки визначені поняття можуть бути діалектично поєднані в категорію "стійкий економічний розвиток", сутність якої відображає найбільш пріоритетний орієнтир функціонування підприємства. Тому метою дослідження є визначення економічного змісту та доцільності використання категорії "стійкий економічний розвиток" у практиці управління підприємством.

Досить часто в економічній літературі поняття стійкості ототожнюється з поняттям стабільності, однак ці категорії мають певні відмінності, які відіграють значну роль у процесі формування механізму управління економічним розвитком підприємства з позицій стійкості. Основною відмінною рисою стабільності й стійкості підприємства є те, що стабільність передбачає здатність до незмінності [1; 2], а стійкість – здатність до рівноважного функціонування.

У довідковій літературі стійкість визначається як здатність системи виконувати свої функції під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів [3, с. 1 210] або ж здатність витримувати зовнішній вплив та протидіяти йому, довго зберігати й виявляти свої властивості [4, с. 710].

Більшість учених-економістів визначають стійкість як здатність системи повертатися у стан рівноваги [2; 5 – 8].

Зокрема, стійкість, за Козловським С. В. [2 с. 7], – це здатність економічної системи після певного збурення (зміни параметрів економічної системи, її показників) швидко повертатися у стан, не гірший від попереднього, зберігати свій стан як завгодно довго, а також поліпшувати свій стан до величини збурення за умови позитивної зміни економічних параметрів системи.

Стійкість як стан соціально-економічної системи, за якого немає причин для порушення досягнутої рівноваги, визначає Фоміна М. В. [9, с. 40]. Однак, на думку автора, сучасні умови господарювання передбачають наявність множини різноспрямованих імпульсів, що можуть спричинити порушення рівноважного стану, тож говорити про відсутність подібних причин допустимо лише в економічній теорії. Практична ж діяльність підприємства має бути спрямована на відновлення рівноважного стану, що й буде свідченням стійкої або нестійкої економічної системи підприємства.

Іванов В. Л. [10, с. 37] трактує стійкість як здатність системи підприємства не відхилятися від свого стану в умовах виникнення дестабілізаційних внутрішніх і зовнішніх впливів. Проте сукупність факторів, що впливають на підприємство, зумовлюють стрімкість змін умов функціонування підприємства, що, в свою чергу, неодмінно призводить до зміни підприємством характеристик свого стану.

Цікавим є підхід Кучерявого А. В. [11, с. 14], згідно з яким стійкість – це результат реалізації здатності підприємства створювати, розвивати та зберігати тривалий час конкурентні переваги. Перш за все, такий підхід всебічно описує поняття стійкості, узагальнюючи різні її види в межах підприємства, що розкриває спроможність підприємства ефективно функціонувати у здебільшого несприятливих конкурентних умовах.

Зеткіна О. В. [12, с. 28] зазначає, що забезпечення рентабельності діяльності підприємства за рахунок підвищення ефективності використання його ресурсів в умовах зовнішнього середовища, що динамічно розвивається, і є стійкістю. Утім сьогодні отримання прибутку як генеральна мета створення й функціонування підприємства конкретизується прагненням підприємств до підвищення своєї ринкової вартості та створення нової споживчої цінності, що вносить корективи в управління підприємством

із позицій стійкості, оскільки забезпечення зростання прибутковості в довгостроковому періоді може бути пов'язане зі зниженням рентабельності на певному етапі функціонування підприємства.

Пов'язує стійкість підприємства з його гармонійним розвитком Мохонько Г. А. [13], відзначаючи, що стійкість – це збереження цілісності та можливість досягнення встановлених стратегічних цілей. Такий підхід заснований на підтримці здатності підприємства адаптуватися до мінливих умов господарювання та гармонійної зміни якісних станів упродовж тривалого часу.

Таким чином, узагальнюючи наведені погляди на сутність категорії "стійкість", можна дати таку дефініцію: стійкість – це спроможність підприємства повертатися до рівноважного стану в результаті виникнення відхилень через дестабілізаційний вплив зовнішніх або внутрішніх факторів.

Сьогодні існують значні розбіжності в поглядах вчених щодо трактування поняття "стійкий розвиток". Передує, це викликано досить частим отождошенням таких категорій, як "стійкий розвиток" і "сталий розвиток".

Закон України "Про концепцію переходу України до сталого розвитку" № 1359-XIV від 24.12.1999 р. визначає це поняття таким чином: "Сталий розвиток – це такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби, для чого необхідне узгодження екологічних, економічних та соціальних складових розвитку" [14].

Характеристика сутності стійкого економічного розвитку має ґрунтуватися на визначенні балансу стійкості підприємства та можливостей його розвитку.

Погорелов Ю. С. звертає увагу на антагонізм цих понять, підкреслюючи, що розвиток підприємства руйнує його рівновагу, що викликає іманентністю дискретних стрибків, які й створюють стан нестабільності [15, с. 32]. Однак при цьому Погорелов Ю. С. зазначає, що підприємству притаманна наявність певного механізму гомеостазу, що в діаді "самоорганізація – хаос" визнає для підприємства більш характерним стан динамічної, а не статичної рівноваги.

Стійкість з позицій динамічності розглядає і Климонтович Ю. М. [7], визначаючи її як стан рухомої рівноваги відкритих систем.

Динамічна стійкість процесу економічного розвитку підприємства характеризує вже сам процес розвитку підприємства, постійність і безперервність його змін у напрямі вдосконалення з метою переходу підприємства на якісно новий рівень діяльності [16].

Деркач М. І. [17] розуміє під поняттям стійкого розвитку розвиток керований. Однак не завжди керованість здатна забезпечити динамічну стійкість розвитку підприємства, тому таке визначення значно звужує багатаспектну сутність стійкого розвитку.

Черних А. В. [18] пов'язує поняття стійкого розвитку з такими категоріями, як адаптивність, гнучкість, економічна безпека, організованість, надійність, визначаючи його як розвиток, обумовлений впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища і такий, що характеризується збільшенням його потенціалу, попиту на продукцію, масштабом діяльності, можливістю забезпечити безперервний процес виробництва та зберігати платоспроможність протягом тривалого часу.

Колотій В. О. [19], трактуючи категорію "стійкий розвиток", звертає увагу на те, що зміни, які відбуваються під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, мають обумовлювати перехід від одного якісного стану до іншого, більш прогресивного. Тобто для

того щоб набути розвитком ознак стійкості, його вектор має бути винятково висхідним, що, на переконання автора, викликає суперечності, оскільки стан динамічної стійкості підприємства не відкидає можливостей руху назад або ж перебування на місці, якщо це супроводжується підвищенням гнучкості та адаптивності підприємства до умов ринкового середовища.

Досить точне, на думку автора, визначення стійкого розвитку дають Гросул В. А. та Мамаєва Г. С. [20]. Відповідно до їх твердження, стійкий розвиток – це інтегрована система управління підприємством, яка становить збалансований, гармонійний, довготривалий розвиток підприємства, головною метою якого є забезпечення постійної цілісної рівноваги системи з урахуванням мінливих зовнішніх умов функціонування підприємства та досягнення стійких високих результатів його діяльності.

Аналогічної думки щодо природи й змісту стійкого розвитку дотримується Єремейчук Р. А. [21, с. 39], розглядаючи його як спрямований рух з урахуванням обмежень, що накладаються зовнішнім середовищем та потенціалом підприємства. Саме здатність підприємства ефективно використовувати власний потенціал для формування механізмів адаптації до змін зовнішнього середовища визначає його спроможність до тривалого ефективного функціонування та здійснення якісних "стрибків".

Дещо уточнює наведене тлумачення Рахнянська О. П. [22], зазначаючи, що в процесі стійкого розвитку зміни, які відбуваються, зміцнюють теперішній і майбутній потенціал підприємства. Досліджуючи взаємозв'язок розвитку підприємства та його потенціалу, Погорелов Ю. С. і Воронкова А. Е. наголошують на тому, що в короткостроковому періоді спостерігається антагоністичний зв'язок між потенціалом і розвитком, оскільки розвиток потребує переходу системи в нестабільний стан, витрачання певних ресурсів та можливостей тощо, а потенціал підприємства потребує нарощування ресурсів і можливостей, але в довгостроковому періоді розвиток підприємства сприяє посиленню його потенціалу, а міцний потенціал створює сприятливі умови для подальшого розвитку [23, с. 83].

Отже, поняття стійкого економічного розвитку нерозривно пов'язане з потенціалом підприємства, оскільки саме набутий обсяг потенціалу та можливості його нарощування виступають ефективним базисом для відновлення стану рівноважного функціонування в процесі розвитку підприємства. Зокрема, Бабіна О. Є. та Карпенко О. О. наводять поняття "енергія змін", що означає усвідомлене цілеспрямоване бажання змін, яке трансформується в намір змін, з метою найповнішої реалізації місії системи [24, с. 60]. Відтак енергія змін на кожному окремому етапі розвитку підприємства або окремих його систем може мати неоднакову щільність, що залежить від обсягу набутого системою потенціалу для здійснення "якісного стрибка" та об'єктивних резервів підвищення обсягу потенціалу для збереження стійкості та рівноваги підприємства в процесі розвитку.

Генералізація теоретичних підходів до визначення сутності й можливості логічного взаємозв'язку понять "розвиток", "стійкість" та "стійкий розвиток" дозволила автору сформулювати власний погляд на смислову характеристику економічної категорії "стійкий економічний розвиток".

Автор пропонує розглядати поняття стійкого економічного розвитку як зміну підприємством свого якісного стану за визначеним вектором і траєкторією з метою підвищення гнучкості та адаптивності, що відбувається в просторі стійкого функціонування, коли підприємство в результаті розвитку не наближається до межі втрати стійкості або ж швидко повертається до рівноважного стану.

Таке визначення, перш за все, підкреслює, що метою розвитку є підвищення рівня його гнучкості та адаптивності до внутрішніх і зовнішніх дестабілізаторів; по-друге, спрямованість розвитку в межах стійкого простору може відбуватися за висхідним, спадним або стагнаційним вектором на різних траєкторіях; по-третє, у разі втрати стійкого стану в результаті процесу розвитку підприємство швидко повертається в межі стійкого функціонування та відновлює рівноважний стан.

Таким чином, уточнення смислової характеристики поняття "стійкий економічний розвиток" є безумовним базисом для формування новітнього підходу до управління розвитком підприємства з позицій стійкості. Перспективами подальших досліджень з визначеної проблеми є розробка концептуальних та методичних засад управління стійким економічним розвитком підприємства.

Література: 1. Мельник Л. Г. Основи стійкого розвитку : навч. посіб. для післядиплом. освіти / Л. Г. Мельник. – Суми : Університетська книга, 2006. – 383 с. 2. Козловський С. В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком та стійкістю : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством / С. В. Козловський. – Вінниця, 2011. – 32 с. 3. Большой толковый словарь русского языка / [сост. С. А. Кузнецов]. – СПб. : Норинт, 1998. – 1 536 с. 4. Словник української мови / [ред. Назарова І. С., Петровська О. П., Скрипник Л. Г. та ін.] ; Академія наук Української РСР ; Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. IX. – 853 с. 5. Макуха Л. С. Стійкий розвиток підприємств: сучасний стан проблеми [Електронний ресурс] / Л. С. Макуха. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08mlscsp.pdf. 6. Боголепов В. П. О состоянии и задачах развития общей теории организации / В. П. Боголепов // Организация управления. – М. : Наука, 1968. – С. 46–60. 7. Климонтович Ю. М. Без формул о синергетике / Ю. М. Климонтович. – Мн. : Высшая школа, 1985. – 231 с. 8. Шаріпова О. С. Економічна безпека як невід'ємна складова конкурентостійкості підприємства [Електронний ресурс] / О. С. Шаріпова. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_11_1/Scharipova.pdf. 9. Фоміна М. В. Сталый економічний розвиток та особливості його реалізації в умовах глобалізації / М. В. Фоміна // Науковий вісник НЛТУ. – 2011. – Вип. 21.19. – С. 39–45. 10. Иванов В. Л. Организация управления экономической устойчивостью предприятия на основе совершенствования его организационной структуры управления / В. Л. Иванов. – Луганск : Изд-во ВНУ им. В. Даля, 2007. – 148 с. 11. Кучерявый А. В. Стратегическая устойчивость предприятия: понятие и составляющие / А. В. Кучерявый // Надежность. – 2005. – № 1. – С. 14–18. 12. Зеткина О. В. Об управлении устойчивостью предприятия / О. В. Зеткина. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 2003. – 134 с. 13. Мохонько Г. А. Оцінювання стратегічної стійкості підприємств видавничо-поліграфічної галузі в умовах нестабільного середовища [Електронний ресурс] / Г. А. Мохонько. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=24>. 14. Про концепцію переходу України до сталого розвитку : Закон України № 1359-XIV від 24.12.1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mns.gov.ua/laws/laws/nuclear/92.htm>. 15. Погорелов Ю. С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю. С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. – К. : 2012. – Вип. 27, т. 1. – С. 30–34. 16. Міщенко С. П. Теоретичні засади стійкого розвитку / С. П. Міщенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 168–171. 17. Деркач М. І. Еволюція економічної теорії сталого розвитку / М. І. Деркач // Збірник наукових праць ЛНТУ. Луцьк, 2010. Серія "Економічна теорія та економічна історія". – Вип. 7 (28). – Ч. 1. – С. 144–159.

18. Черных А. В. Механизм устойчивого развития предприятия в период активной инвестиционной деятельности [Текст] : автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. – Белгород : Белгородский государственный технический университет, 2006. – 20 с. 19. Колотий В. О. Особливості сталого розвитку підприємств торгівлі в умовах активізації інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / В. О. Колотий // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного університету. – 2011. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei/2011_2/statti_2/koloti/koloti.htm. 20. Гросул В. А. Теоретичні підходи щодо визначення сутності стійкого розвитку підприємства / В. А. Гросул, Г. С. Мамаєва // Сталый розвиток економіки. – 2012. – № 7. – С. 104–107. 21. Єремейчук Р. А. Формування механізму управління стійким розвитком підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01 / Єремейчук Раїса Арсентівна. – Х., 2005. – 229 с. 22. Рахнянська О. П. Економічна стійкість підприємства [Електронний ресурс] / О. П. Рахнянська // Проблеми системного підходу в економіці підприємств. – 2009. – № 10, т. 2. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4424/4553>. 23. Воронкова А. Е. Потенціал підприємства як основа його довгострокового розвитку / А. Е. Воронкова, Ю. С. Погорелов // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 4 (94). – С. 77–84. 24. Бабіна О. Є. Розвиток економічної системи як процес реалізації її потенціалу / О. Є. Бабіна, О. О. Карпенко // Економіка розвитку. – 2013. – № 4 (68). – С. 57–61.

References: 1. Melnyk L. H. Osnovy stiikoho rozvytku : navch. posib. dlia pisladyplom. osvity / L. H. Melnyk. – Sumy : Universytetska knyha, 2006. – 383 p. 2. Kozlovskiy S. V. Upravlinnia suchasnymy ekonomichnymy systemamy, yikh rozvytkom ta stiikisti : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : spets. 08.00.03 – ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom / S. V. Kozlovskiy. – Vinnytsia, 2011. – 32 p. 3. Bolshoy tolkovyy slovar russkogo yazyka / [sost. S. A. Kuznetsov]. – SPb. : Norint, 1998. – 1 536 p. 4. Slovnkyk ukrainskoi movy / [red. Nazarova I. S., Petrovska O. P., Skrypnik L. H. et al.] ; Akademiia nauk Ukrainkoi RSR ; In-t mov-va im. O. O. Potebni. – K. : Naukova dumka, 1978. – Vol. IX. – 853 p. 5. Makukha L. S. Stiiky rozvytok pidpriemstv: suchasnyi stan problemy [Electronic resource] / L. S. Makukha. – Access mode : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/08mlscsp.pdf. 6. Bogolepov V. P. O sostoyanii i zadachakh razvitiya obshchei teorii organizatsii / V. P. Bogolepov // Organizatsiya upravleniya. – M. : Nauka, 1968. – P. 46–60. 7. Klimontovich Yu. M. Bez formul o sinergetike / Yu. M. Klimontovich. – Mn. : Vysheishaya Shkola, 1985. – 231 p. 8. Sharipova O. S. Ekonomichna bezpeka yak nevidiemna skladova konkurentostiosti pidpriemstva [Electronic resource] / O. S. Sharipova. – Access mode : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vsunu/2012_11_1/Scharipova.pdf. 9. Fomina M. V. Stalyi ekonomichnyi rozvytok ta osoblyvosti yoho realizatsii v umovakh hlobalizatsii / M. V. Fomina // Naukovyi visnyk NLTU. – 2011. – Issue 21.19. – P. 39–45. 10. Ivanov V. L. Organizatsiya upravleniya ekonomicheskoi ustoiichivostiu predpriyatiya na osnove sovershenstvovaniya ego organizatsionnoy struktury upravleniya / V. L. Ivanov. – Lugansk : Izd-vo VNU im. B. Dallya, 2007. – 148 p. 11. Kucheryavyy A. V. Strategicheskaya ustoiichivost predriyatiya: ponyatie i sostavlyayushchie / A. V. Kucheryavyy // Nadezhnost. – 2005. – No. 1. – P. 14–18. 12. Zetkina O. V. Ob upravlenii ustoiichivostyu predpriyatiya / O. V. Zetkina. – M. : Audit, UNITI, 2003. – 134 p. 13. Mokhonko H. A. Otsiniuvannia stratehichnoi stiikosti pidpriemstviy vydavnycho-polihrafichnoi haluzi v umovakh nestabilnoho seredovyscha [Electronic resource] / H. A. Mokhonko. – Access mode : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=24>. 14. Pro kontseptsiiu perekhodu Ukraini do staloho rozvytku : Zakon Ukrainy No 1359-XIV vid 24.12.1999 r. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.mns.gov.ua/laws/laws/nuclear/92.htm>. 15. Pohorielov Yu. S. Kategoria rozvytku ta yii ekspleinarnyi bazys / Yu. S. Pohorielov

// Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky. – K., 2012. – Issue 27, vol. 1. – P. 30–34. 16. Mishchenko S. P. Teoretychni zasady stiikoho rozvytku / S. P. Mishchenko // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti. – 2011. – No. 36. – P. 168–171. 17. Derkach M. I. Evoliutsiia ekonomichnoi teorii staloho rozvytku / M. I. Derkach // Zbirnyk naukovykh prats LNTU. – Lutsk, 2010. – Seriia "Ekonomichna teoriia ta ekonomichna istoriia". – Issue 7 (28). – Part 1. – P. 144–159. 18. Chernykh A. V. Mekhanizm ustoychivogo razvitiya predpriyatiya v period aktivnoy investitsionnoy deyatelnosti [Tekst] : avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05. – Belgorod : Belgorodskiy gosudarstvennyy tekhnicheskyy universitet, 2006. – 20 p. 19. Kolotii V. O. Osoblyvist staloho rozvytku pidpriemstv torhivli v umovakh aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti [Electronic resource] / V. O. Kolotii // Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho kooperatyvnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. – 2011. – Access mode : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei-/2011_2/statti_2/koloti/koloti.htm. 20. Hrosul V. A. Teoretychni pidkhody shchodo vyznachennia sutnosti stiikoho rozvytku pidpriemstva / V. A. Hrosul, H. S. Mamaieva // Stalyi rozvytok ekonomiky. – 2012. – No. 7. – P. 104–107. 21. Yeremeichuk R. A. Formuvannia mekhanizmu upravlinnia stiikym rozvytkom pidpriemstva : dis. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01 / Yeremeichuk Raisa Arsentivna. – Kh., 2005. – 229 p. 22. Rakhnianska O. P. Ekonomichna stiikist pidpriemstva [Electronic resource] / O. P. Rakhnianska // Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi pidpriemstv. – 2009. – No. 10, vol. 2. – Access mode : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPSAE/article/view/4424/4553>. 23. Voronkova A. E. Potentsial pidpriemstva yak osnova youho dovhostrokovoho pozvytku [Company Potential as a Basis of Its Long-term Development] / A. E. Voronkova, Yu. S. Pohorielov // Aktualni problemy ekonomiky. – 2009. – No. 4 (94). – P. 77–84. 24. Babyna O. Ye. Rozvytok ekonomichnoi systemy yak protses realizatsii yii

potentsialu [Economic System Development as a Process of Its Potential Realization] / O. Ye. Babyna, O. O. Karpenko // Ekonomika rozvytku. – 2013. – No. 4 (68). – P. 57–61.

Інформація про автора

Іванчук Катерина Олександрівна – асистент кафедри прикладної економіки Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (83050, м. Донецьк, вул. Щорса, 31, e-mail: katerina.ivanchuk@gmail.com).

Информация об авторе

Иванчук Екатерина Александровна – асистент кафедри прикладної економіки Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (83050, г. Донецьк, ул. Щорса, 31, e-mail: katerina.ivanchuk@gmail.com).

Information about the author

K. Ivanchuk – assistant of the Department of Applied Economics of Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tuhun-Baranovskyyi (31 Shchors St, 83050, Donetsk, Ukraine, e-mail: katerina.ivanchuk@gmail.com).

Рецензент
докт. екон. наук,
професор Орлов П. А.

Стаття надійшла до ред.
07.04.2014 р.

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АВІАКОМПАНІЇ

УДК 65.011.4:656.7:061.5(045)

Марусич О. В.

Проаналізовано концепції оцінювання ефективності діяльності авіакомпанії. Обґрунтовано доцільність застосування системи процесно-орієнтованого аналізу рентабельності для дослідження діяльності. Доведено можливість оцінювання ефективності цієї методики ефективності не тільки для окремих інвестицій чи проектів, а й цілих компаній або комерційних структур. Популярність процесно-орієнтованого підходу визнано цілком закономірною. Високу інформованість керівника сьогодні названо додатковою конкурентною перевагою. Доведено, що дана методика дозволяє керівникам використовувати як орієнтири для розвитку компанії не тільки класичні фінансові показники, а й нематеріальні активи: персонал, бізнес-процеси, відносини з клієнтами.

Ключові слова: авіакомпанія, дослідження ефективності, система збалансованих показників, концепція економічної доданої вартості, процесно-орієнтований підхід.